

بررسی عوامل موثر بر طلاق در متقاضیان طلاق شهرستان سمنان

نعمت ستوده^۱ (Ph.D)، راهب قربانی^۲ (Ph.D)، علی دارینی^۳ (M.Sc)، زینب سوری^۴ (M.Sc)

۱- گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سمنان، سمنان، ایران

۲- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۳- گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۴- دادگستری شهرستان سمنان

۵- اداره بهزیستی شهرستان سمنان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۶/۷

ghorbani.raheb93@gmail.com

نویسنده مسئول، تلفن: ۰۲۳-۳۳۶۵۴۳۶۷

چکیده

هدف: یکی از معضلات روان - اجتماعی جوامع در حال حاضر، افزایش روزافزون طلاق و از هم پاشیدگی بنای خانواده می باشد. هدف از این مطالعه بررسی علل طلاق در زوجین مراجعه کننده به دادگاه های خانواده شهر سمنان بوده است. مواد و روش ها: در این مطالعه مقطعی، ۳۳۵ نفر از متقاضیان طلاق مراجعه کننده به دادگستری سمنان از ابتدای سال ۱۳۹۷، وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسش نامه ی دو قسمتی بود. قسمت اول شامل ویژگی های دموگرافیک و قسمت دوم شامل دلایل احتمالی طلاق که در مقیاس لیکرت ۵ درجه ای تنظیم شده بود که فرد یکی از آن ها را در خصوص خودش انتخاب نمود.

یافته ها: میانگین $\pm$ انحراف معیار سن متقاضیان طلاق $31/1 \pm 8/6$ سال، مدت ازدواج $43/9\%$ آنان زیر ۵ سال بوده است. با استفاده از تحلیل عاملی ۸ عامل (۳۴ گویه) استخراج شد. از نظر متقاضیان طلاق، عامل خشونت (عاطفی - فیزیکی) و پس از آن عامل فرهنگی اجتماعی بیشترین اثر و عامل بی بند و باری کمترین اثر را در تقاضای طلاق داشتند. در عامل فرهنگی اجتماعی، گویه "تفاوت های فرهنگی با همسر" و پس از آن "نبودن فرهنگ گفت و گو بین خانواده ها"، در عامل خشونت (عاطفی - فیزیکی)، گویه "تندخویی و عصبی بودن همسر" و در عامل مشکلات اقتصادی، گویه "مسئولیت پذیر نبودن در قبل معیشت خانواده" نقش بیش تری در تقاضای طلاق داشتند. زنان عامل های خشونت (عاطفی - فیزیکی)، مشکلات فرهنگی اجتماعی، اقتصادی، عدم بلوغ عاطفی - فکری و بی بند و باری را موثرتر از مردان در تقاضای طلاق می دانستند ($P < 0/05$).

نتیجه گیری: به طور کلی، یافته ها نشان داد انتخاب درست همسر که با شناخت کافی از شریک زندگی حاصل می شود، می تواند از بسیاری از مشکلات بعدی زوجین جلوگیری نموده و ضامن بقای خانواده باشد. در این راستا مد نظر قرار دادن طول مدت آشنایی مناسب برای وصول به آشنایی کافی زوجین از یکدیگر در زمینه های ویژگی های شخصی، فرهنگی اجتماعی، باورها و ارزش های یکدیگر می تواند کمک کننده باشد.

واژه های کلیدی: خانواده، طلاق، فرهنگی اجتماعی، خشونت، خشونت خانگی، عوامل اجتماعی اقتصادی، مشکلات جنسی

مقدمه

سنتی، گستره ی وسیعی از عوامل تنش زا را فراسوی انسان قرار داده که زندگی خانوادگی وی تحت تأثیر آن قرار گرفته و آمار طلاق افزایش یافته است [۳].

در امریکا میزان طلاق بین افراد ۵۰ سال یا بالاتر (طلاق خاکستری) بین ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰ دو برابر شده است. یک چهارم طلاق در امریکا در سال ۲۰۱۰ در افراد بالای ۵۰ سال اتفاق افتاده است. میزان طلاق در افرادی که ازدواج مجدد داشتند، ۲/۵ برابر افرادی بود که ازدواج مجدد نداشتند. در حالی که میزان طلاق با افزایش مدت ازدواج، کاهش یافته بود [۴]. در

طلاق، به عنوان مهم ترین عامل گسیختگی و از هم پاشیدگی کانون خانواده، می تواند منشأ بسیاری از آسیب های فردی و اجتماعی مانند انحرافات جنسی، خودکشی، فرار از منزل، سرقت، اعتیاد، تکدی گری و ولگردی شود [۱]. بهداشت روانی فرد و جامعه در گرو تأمین بهداشت روانی خانواده بوده و هر گونه آسیبی به آن، نسل آینده را از آثار سوء خود مصون نخواهد گذاشت [۲]. متأسفانه، دنیای ماشینی امروز با درگیر ساختن انسان در زندگی صنعتی و با گسستن شبکه حمایتی

ممکن است به طلاق منجر شود یا با مشاوره به زندگی برگردند) تقاضای همکاری و تکمیل پرسش‌نامه نموده است. وی ابتدا با معرفی خود، لزوم انجام تحقیق را بیان و از فرد متقاضی تقاضای همکاری در تکمیل پرسش‌نامه را نمود. پرسش‌نامه فقط با همکاری فردی که تقاضای طلاق داده است تکمیل شد و در مواردی که تقاضای طلاق به صورت توافقی است فرد مراجعه‌کننده یا یکی از آنان (در صورت مراجعه هر دو) به طور تصادفی انتخاب و پرسش‌نامه با همکاری وی تکمیل شد. پس از موافقت فرد به همکاری، در اتاق مشاوره (یا در یک مکان مناسب دیگر که از قبل توسط پرسشگر هماهنگی شد) توسط فرد یا از طریق مصاحبه پرسش‌نامه تکمیل شد. به منظور تکمیل پرسش‌نامه‌ها، ابتدا از متقاضی که برای مشاوره مراجعه می‌کردند، تقاضای همکاری شد و به ایشان اطمینان داده شد که اطلاعات بدون ذکر نام آن‌ها و صرفاً جهت اهداف کاربردی پژوهشی می‌باشد و کاملاً محرمانه می‌ماند.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ی دو قسمتی بود. قسمت اول شامل ویژگی‌های دموگرافیک و قسمت دوم شامل دلایل احتمالی طلاق (۴۸ سؤال) که در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای با پاسخ‌های بی‌اثر، خیلی کم، کم، زیاد یا خیلی زیاد مشخص شده بود که فرد یکی از آن‌ها را در خصوص خودش انتخاب نمود. در تحلیل داده‌ها به ترتیب نمره ۰ تا ۴ به آن اختصاص داده شد. در واقع کسب نمره بالاتر به معنی این است که آن علت در تقاضای طلاق فرد بیش‌تر موثر بوده است. علل احتمالی طلاق از مطالعات گذشته [۱۴، ۱۱، ۷، ۳] استخراج و در قالب یک پرسش‌نامه در مقیاس لیکرت تنظیم شده است. در واقع تمام عللی (گویه) که در مطالعات داخل کشور به عنوان علل طلاق مطرح شده بود، استخراج و این گویه‌ها توسط دو نفر متخصص روانشناسی و آمار دقیقاً مطالعه و مورد بازنگری (با حفظ مفهوم) قرار گرفتند.

در تحلیل عاملی اکتشافی، برای اطمینان از کفایت نمونه از آماره KMO (Kaiser-Meyer Olkin) استفاده شد که مقادیر بیش‌تر از ۰/۷ نشان‌دهنده کفایت نمونه است. از آزمون کفایت بارتلت استفاده شد که در صورت معنی‌داری امکان کشف ساختار جدید از داده‌ها قابل توجیه است.

برای تعیین عامل‌ها در تحلیل اکتشافی با روش مولف‌های اصلی و چرخش واریماکس استفاده شد. مقدار ویژه بزرگ‌تر از ۱ و معیار نمودار سنگ‌ریزه (Scree plot) برای تعداد فاکتورها تصمیم‌گیری شد. حداقل بار عاملی برای یک متغیر ۰/۴ در نظر گرفته شد. برای تایید نیکویی برازش مدل استخراج شده از تحلیل عاملی اکتشافی، از تحلیل عاملی تاییدی استفاده کردیم. در واقع در این مرحله صحت و سقم ساختار عاملی مجموعه‌ای

امریکا، طلاق‌های خاکستری (Gray Divorce) در میان زوج‌هایی که از لحاظ اجتماعی و اقتصادی در محرومیت بودند، بیش‌تر رخ می‌دهد [۵].

ایران کشوری است که بیش از ۹۹٪ جمعیت آن مسلمان هستند و دین اسلام طلاق را تقبیح کرده است. اما بیش‌ترین رشد میزان طلاق در بین کشورهای اسلامی و شمال آفریقا متعلق به ایران است [۶]. به گزارش سازمان ثبت احوال کشور، از سال ۱۳۸۳ تا کنون، طلاق در ایران سیر صعودی داشته است. نسبت تعداد ازدواج به تعداد طلاق از ۴/۷ در سال ۱۳۹۲ به ۳/۵ در سال ۱۳۹۷ رسیده است. این نسبت در استان سمنان از ۴/۶ در سال ۱۳۹۲ به ۲/۷ در سال ۱۳۹۷ رسیده است. در این سال‌ها تعداد ازدواج کم‌تر و تعداد طلاق بیش‌تر شده است [۷]. مطالعات انجام شده در ایران علل مختلفی را برای طلاق ذکر کرده‌اند. از جمله علل شایع طلاق می‌توان به عواملی نظیر مداخلات خانوادگی یا فامیل [۸-۱۱]، انتخاب اشتباه همسر، عدم برآورده شدن نیازهای عاطفی [۱۰]، سن ازدواج و اختلاف سنی زوجین، سطح تحصیلات و تفاوت تحصیلی زوجین، مشکلات مالی و اقتصادی، عوامل و مسائل خانوادگی، سوء مصرف مواد و ارتکاب جرم [۱۲] به عنوان مهم‌ترین عوامل موثر بر طلاق اشاره نمود. Keenan و همکاران در یک مطالعه طولی در روسیه در پیگیری ۷۱۵۷ زوج از ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۰، به این نتیجه رسیدند که نوشیدن مشروبات الکلی خطر طلاق را افزایش داده بود [۱۳].

علل طلاق در مناطق مختلف به عوامل متعددی از جمله شرایط فرهنگی اجتماعی وابسته است. با توجه به افزایش بروز طلاق در کشور و نیز کمبود پرسش‌نامه در بررسی علل طلاق، شناسایی علل طلاق با ابزار بومی شده، ضروری است تا با شناسایی علل طلاق از دیدگاه متقاضیان طلاق، زمینه اقدامات لازم برای کاهش وقوع این معضل در این منطقه مهیا شود.

مواد و روش‌ها

این مطالعه مقطعی بر روی ۳۳۵ نفر از افرادی که از ابتدای سال ۱۳۹۷ تقاضای طلاق نموده‌اند یا تقاضای آنان قبل از آن بوده و پرونده در جریان بوده، انجام شد. پس از تصویب نهایی طرح و اخذ مجوز اجراء از کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه (IR.SEMNANUMS.1395.174) محققین با مراجعه به دادگستری شهرستان سمنان و اخذ مجوز لازم، یکی از کارشناسان روانشناسی را به عنوان همکار طرح انتخاب و آموزش‌های لازم به وی داده شد. برای هر فردی که از شروع تحقیق، تقاضای طلاق به دادگاه داده است و یا تقاضای طلاق در مرحله بررسی و صدور رای در دادگاه بوده است (این تقاضا

و آلفای کرونباخ (برای تعیین پایایی ثبات داخلی پرسشنامه) برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. نرم‌افزارهای مورد استفاده SPSS 24.0 و AMOS 5.0 (تحلیل عاملی تاییدی) بوده و سطح معنی داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

در این مطالعه ۳۳۵ نفر از متقاضیان طلاق مورد بررسی قرار گرفتند که ۷۵/۵٪ زن، ۴۹/۶٪ متقاضیان سن کم‌تر از ۳۰ سال داشتند. میانگین $\pm$ انحراف معیار سن متقاضیان طلاق ۳۱/۱ $\pm$ ۸/۶ سال (۳۰/۰ $\pm$ ۷/۱) زنان متقاضی و ۳۴/۸ $\pm$ ۱۱/۳ مردان متقاضی) و میانگین $\pm$ انحراف معیار سن همسران آنان ۳۳/۴ $\pm$ ۸/۴ سال بود. میانگین $\pm$ انحراف معیار مدت ازدواج ۸/۲ $\pm$ ۷/۶ سال (۸/۷ $\pm$ ۶/۹) زنان متقاضی و ۸/۶ $\pm$ ۱۰/۰ مردان متقاضی) بوده است که مدت ازدواج ۴۳/۹٪ آنان زیر ۵ سال بوده است. ۲۲/۱٪ (۷۴ نفر) افراد سابقه فامیلی با همسرشان داشتند. در ۸۶/۶٪ (۲۹۰ نفر) تقاضای طلاق در ازدواج اول آن‌ها بوده است. ۶۹/۶٪ افراد حداقل یک فرزند داشتند. نوع ازدواج ۶۲/۱٪ آنان سنتی بوده است. توزیع مشخصه‌های فردی متقاضیان طلاق در جدول ۱ آمده است.

از متغیرهای مشاهده شده مورد آزمون قرار گرفت. در تحلیل عاملی تاییدی از روش حداکثر درست‌نمایی به منظور برآوردها و برازش مدل استفاده شد. از شاخص‌های نیکویی برازش مطلق کای اسکور با درجه آزادی مربوطه، ریشه میانگین مجذور خطای تقریب (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) استفاده شد که نشان می‌دهد چه میزان مدل پیشنهادی چقدر با داده‌ها برازش دارد. همچنین شاخص‌های تطبیقی، شاخص برازش افزایشی (Incremental Fit Index, IFI)، شاخص برازش نسبی (Relative Fit Index, RFI) و (Tucker-Lewis Index, TLI) و نیز از شاخص‌های برازش مقتصد، شاخص برازش تطبیقی مقتصد (Parsimony Comparative Fit Index, PCFI) و شاخص برازش هنجار شده مقتصد (Parsimony Normal Fit Index, PNFI) گزارش شدند.

برای تحلیل داده‌ها، ابتدا میانگین نمرات گویه‌های هر عامل به عنوان نمره آن عامل برای هر فرد محاسبه شد، سپس از آزمون‌های کلموگروف اسمیرنوف، من‌ویتنی، کروسکال والیس، فریدمن، ضریب هم‌بستگی اسپیرمن و همچنین تحلیل عاملی اکتشافی (به منظور طبقه‌بندی گویه‌ها و اکتشاف ساختار عاملی گویه‌ها) و تاییدی (مدل پیشنهادی چقدر با داده‌ها برازش دارد)

جدول ۱. توزیع مشخصه‌های متقاضیان طلاق در شهر سمنان

مشخصه		تعداد	درصد	مشخصه		تعداد	درصد
جنس	زن	۲۵۳	۷۵/۵	نسبت فامیلی با همسر	دارد	۷۴	۲۲/۱
	مرد	۸۲	۲۴/۵		ندارد	۲۶۱	۷۷/۹
سن (سال)	<۳۰	۱۶۶	۴۹/۶	محل سکونت	استیجاری	۱۱۹	۳۵/۵
	۳۰-۳۹	۱۲۸	۳۸/۲		شخصی	۱۰۷	۳۱/۹
	≥۴۰	۴۱	۱۲/۲		منزل پدری	۱۰۹	۳۲/۵
سطح سواد	تا ابتدایی	۱۱	۳/۳	سطح	تا ابتدایی	۲۷	۸/۱
	راهنمایی	۴۶	۱۳/۷		سواد	۷۹	۲۳/۶
	متوسطه	۱۵۹	۴۷/۵		همسر	۱۴۴	۴۳/۰
	دانشگاهی	۱۱۹	۳۵/۵		دانشگاهی	۸۵	۲۵/۴
شغل	خانه دار	۱۵۷	۴۶/۹	شغل همسر	خانه دار	۴۷	۱۴/۰
	کارمند	۴۱	۱۲/۲		کارمند	۴۱	۱۲/۲
	کارگر	۲۰	۶/۰		کارگر	۴۳	۱۲/۸
	آزاد	۸۳	۲۴/۸		آزاد	۱۵۴	۴۶/۰
	سایر	۳۴	۱۰/۱		سایر	۵۰	۱۴/۹
نحوه انتخاب همسر	انتخاب والدین	۷۶	۲۲/۷	نوع ازدواج	سنتی	۲۰۸	۶۲/۱
	انتخاب خودم و موافقت والدین	۱۰۴	۳۱/۰		اجباری	۲۰	۶/۰
	انتخاب خودم و مخالفت یکی از والدین	۹۳	۲۷/۸		عاشقانه	۱۰۲	۳۰/۴
	معرفی دوستان یا فامیل	۶۲	۱۸/۵		فضای مجازی	۵	۱/۵
متقاضی طلاق	خودم	۸۲	۲۴/۵	مدت ازدواج	< ۵	۱۴۷	۴۳/۹
	همسر	۲۳	۶/۹		۱۰-۵	۷۴	۲۲/۱
	توافقی	۲۳۰	۶۸/۷		> ۱۰	۱۰۹	۳۲/۵

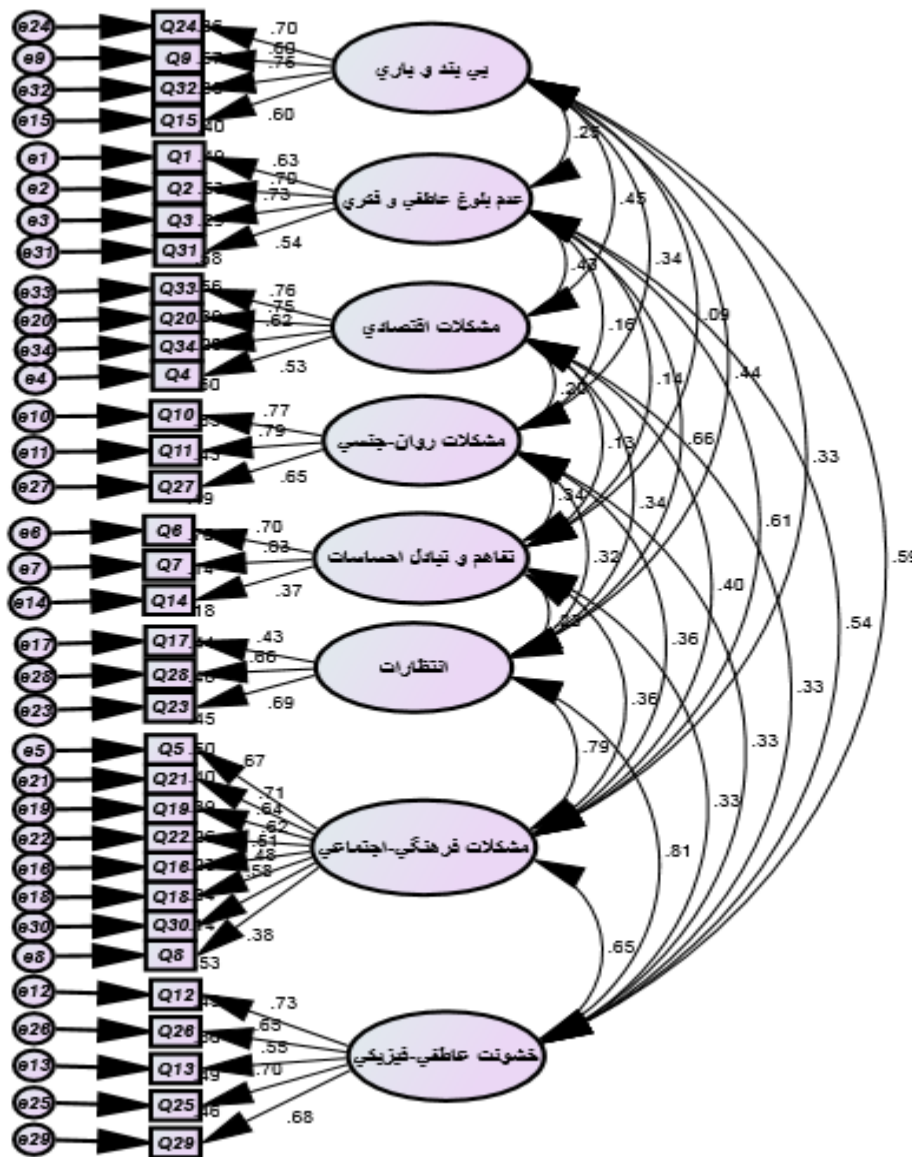
در تحلیل عاملی اکتشافی، ۸ عامل (جدول ۲) با مقدار ویژه بزرگ‌تر از ۱ استخراج شدند که ۵۹/۷٪ واریانس کل را تبیین می‌کنند. مقدار $KMO=0/873$ و آزمون کرویت بارلت معنی‌دار بود ($P<0/001$ ، $df=630$ ، $Square\ Chi=4780/5$). این ۸ عامل شامل ۳۴ گویه بوده است.

برای پایایی درونی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کل پرسش‌نامه ۰/۹۰۷ بود که همسانی خوبی برای سئوال‌ها را نشان می‌دهد. ضریب آلفای کرونباخ برای گویه‌های عوامل ۱ تا ۸ به ترتیب ۰/۸۶۰، ۰/۷۹۳، ۰/۷۵۱، ۰/۷۵۴، ۰/۷۷۹، ۰/۷۴۰، ۰/۶۴۸ و ۰/۶۲۹ شده است. در موارد بیش‌تر از ۰/۷ پایایی درون خرده‌مقیاس کاملاً مطلوب است.

نتایج تحلیل عاملی تاییدی ساختار ۸ عاملی استخراج شده از تحلیل عاملی اکتشافی (جدول ۲)، نشان‌دهنده کفایت برازش مدل با داده‌هاست. به طوری که $RMSEA=0.064$ و $X^2/df=2.38$ شده است (جدول ۳) (شکل ۱).

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عوامل موثر بر طلاق متقاضیان طلاق شهرستان سمنان

بار عاملی	نام متغییر	گویه	نام عامل
۰/۷۱۰	Q12	تند خویی و عصبی بودن همسر	خشونت(عاطفی - فیزیکی)
۰/۷۰۷	Q26	ضرب و جرح و عدم تامین جانی	
۰/۶۵۴	Q13	سوء ظن و بدگمان بودن همسر	
۰/۶۲۰	Q25	قهر و خشونت در خانواده	
۰/۶۱۸	Q29	تحقیر همسر در حضور دیگران	مشکلات فرهنگی - اجتماعی
۰/۶۹۷	Q5	تفاوت های فرهنگی با همسر	
۰/۶۸۰	Q19	ناهماهنگی طبقاتی	
۰/۶۲۳	Q21	نبودن فرهنگ گفتگو بین خانواده ها	
۰/۵۵۵	Q22	محدودیت درارتباط و رفت و آمد با خانواده	
۰/۵۴۵	Q16	عدم فرصت کافی برای تفریح با یکدیگر	
۰/۵۴۱	Q18	ازدواج بدون شناخت قبلی	
۰/۵۲۰	Q30	عدم مشورت در زندگی	
۰/۳۹۷	Q8	اختلاف سطح تحصیلات	
۰/۸۲۷	Q10	سرد مزاجی جنسی همسر	
۰/۸۰۶	Q11	نارضایتی از روابط جنسی	
۰/۷۱۷	Q27	عدم انجام وظایف زناشویی	
۰/۸۱۸	Q33	بیکاری	مشکلات اقتصادی
۰/۸۰۰	Q20	درآمد ناکافی	
۰/۷۱۱	Q34	نداشتن مسکن	
۰/۴۰۵	Q4	مسئولیت پذیر نبودن در قبال معیشت خانواده	عدم بلوغ عاطفی و فکری
۰/۸۲۵	Q2	وابستگی بیش از حد همسر به خانواده	
۰/۷۳۷	Q1	داخلت های والدین همسر	
۰/۶۴۸	Q3	مستقل نبودن همسر	
۰/۴۱۴	Q31	ناپختگی(بازگشت به دوران کودکی)	انتظارات
۰/۷۳۲	Q17	تجمل پرستی و چشم وهم چشمی(به ویژه از بعد مالی)	
۰/۴۲۴	Q23	توقعات نا بجای همسر	
۰/۴۰۱	Q28	فخر فروشی و تفاخر توسط همسر	
۰/۷۲۹	Q24	خوش گذرانی های نامشروع، خیانت و معاشرت با افراد ناباب	بی بند و باری
۰/۷۲۸	Q9	بزهکاری و رفتارهای مجرمانه همسر(قاچاق، دزدی، و...)	
۰/۶۷۱	Q32	رفیق بازی و داشتن دوستان ناباب از طرف همسر	
۰/۶۲۶	Q15	اعتیاد همسر	
۰/۸۰۲	Q6	ازدواج تحمیلی	
۰/۷۹۹	Q7	ازدواج بدون عشق و علاقه اولیه	تفاهم و تبادل احساسات
۰/۴۹۴	Q14	اختلاف سنی با همسر	

شکل ۱. نتایج تحلیل عاملی تاییدی عوامل موثر بر طلاق متقاضیان طلاق شهرستان سمنان

جدول ۳. شاخص های نیکویی برازش مدل تحلیل عاملی تاییدی

شاخص برزندگی	RMSEA	X ² /df	RFI	TLI	IFI	PCFI	PNFI
مقدار شاخص	۰/۰۶۴	۲/۳۸	۰/۶۹۶	۰/۷۹۸	۰/۸۲۳	۰/۷۲۹	۰/۶۴۹

اقتصادی، گویند "مسئولیت پذیر نبودن در قبال معیشت خانواده" نقش بیش تری در تقاضای طلاق داشتند (جدول ۴).
 نمرات زنان و مردان متقاضی در عامل های خشونت (عاطفی-فیزیکی) ($P < 0.001$)، مشکلات فرهنگی اجتماعی ($P = 0.004$)، اقتصادی ($P < 0.001$)، عدم بلوغ عاطفی ($P = 0.001$) و بی بند و باری ($P = 0.001$) تفاوت معنی دار داشت. در کلیه عوامل فوق نمرات زنان بیش تر بوده است (جدول ۵). به این معنی که زنان متقاضی طلاق عوامل فوق را برای تقاضای طلاق موثرتر از مردان بیان کردند.

نمرات ۸ عامل استخراج شده تفاوت معنی داری داشتند ($P < 0.001$). از بین ۸ عامل استخراج شده، میانگین $\pm$ انحراف معیار عامل خشونت (عاطفی- فیزیکی) 1.15 ± 2.18 (از ۴) و پس از آن عامل فرهنگی اجتماعی 0.97 ± 2.13 بیش ترین اثر و عامل بی بند و باری (1.18 ± 1.12) کم ترین اثر را در تقاضای طلاق داشتند. در عامل فرهنگی اجتماعی، گویند "تفاوت های فرهنگی با همسر" و پس از آن "نبودن فرهنگ گفت و گو بین خانواده ها"، در عامل خشونت (عاطفی- فیزیکی)، گویند "تندخویی و عصبی بودن همسر" و در عامل مشکلات

جدول ۴. میانگین، انحراف معیار و درصد فراوانی پاسخ متقاضیان طلاق شهر سمنان به هریک از گویه های عوامل احتمالی مطرح شده

نام عامل	گویه	میانگین گویه	انحراف معیار گویه	درجه اثر بر تقاضای طلاق					میانگین عامل	انحراف معیار عامل
				خیلی زیاد (%)	زیاد (%)	کم (%)	بسیار کم (%)	اثری نداشت (%)		
خشونت (عاطفی - فیزیکی)	تند خویی و عصبی بودن همسر	۲/۸۴	۱/۴۰	۴۷/۸	۱۸/۸	۱۵/۲	۵/۷	۱۲/۵	۲/۱۸	۱/۱۵
	ضرب و جرح و عدم تامین جانی	۱/۵۵	۱/۶۳	۲۰/۶	۱۳/۱	۱۱/۳	۱۰/۴	۴۴/۵		
	سوء ظن و بدگمان بودن همسر	۲/۱۷	۱/۶۴	۳۳/۷	۱۵/۵	۱۳/۱	۹/۶	۲۸/۱		
	قهر و خشونت در خانواده	۲/۳۷	۱/۵۲	۳۱/۹	۲۳/۶	۱۴/۳	۹/۶	۲۰/۶		
	تحقیر همسر در حضور دیگران	۱/۹۹	۱/۵۹	۲۵/۴	۱۹/۱	۱۳/۷	۱۲/۲	۲۹/۶		
مشکلات فرهنگی - اجتماعی	تفاوت های فرهنگی با همسر	۲/۸۴	۱/۴۲	۴۶/۳	۲۴/۵	۱۰/۴	۴/۲	۱۴/۶	۲/۱۳	۰/۹۷
	ناهماهنگی طبقاتی	۱/۸۴	۱/۵۶	۲۲/۴	۱۴/۳	۲۱/۸	۸/۱	۳۳/۴		
	نبودن فرهنگ گفتگو بین خانواده ها	۲/۴۷	۱/۴۹	۳۵/۲	۲۰/۶	۱۷/۶	۸/۷	۱۷/۹		
	محدودیت در ارتباط و رفت و آمد با خانواده	۱/۹۲	۱/۵۱	۲۰/۶	۱۸/۵	۲۲/۴	۹/۰	۲۹/۶		
	عدم فرصت کافی برای تفریح با یکدیگر	۲/۱۶	۱/۶۱	۳۱/۳	۱۷/۳	۱۴/۹	۹/۰	۲۷/۵		
	ازدواج بدون شناخت قبلی	۲/۳۵	۱/۶۳	۳۸/۲	۱۶/۴	۱۲/۸	۷/۲	۲۵/۴		
	عدم مشورت در زندگی	۲/۳۵	۱/۴۹	۳۱/۰	۲۱/۸	۱۷/۳	۱۰/۴	۱۹/۴		
مشکلات روان - جنسی	اختلاف سطح تحصیلات	۱/۱۴	۱/۴۶	۱۲/۲	۸/۴	۱۵/۵	۹/۳	۵۴/۶	۱/۸۱	۱/۳۲
	سرد مزاجی جنسی همسر	۱/۵۲	۱/۵۶	۱۸/۲	۱۲/۲	۱۵/۲	۱۱/۹	۴۲/۴		
	نارضایتی از روابط جنسی	۱/۹۳	۱/۶۵	۲۷/۵	۱۵/۸	۱۳/۱	۹/۹	۳۳/۷		
مشکلات اقتصادی	عدم انجام وظایف زناشویی	۱/۹۹	۱/۵۵	۲۳/۳	۲۰/۰	۱۸/۸	۸/۴	۲۹/۶	۱/۷۸	۱/۲۰
	بیکاری	۱/۵۹	۱/۶۸	۲۳/۹	۱۰/۴	۱۱/۹	۷/۸	۴۶/۰		
	درآمد ناکافی	۲/۰۴	۱/۵۹	۲۷/۸	۱۶/۷	۱۶/۷	۱۰/۴	۲۸/۷		
	نداشتن مسکن	۱/۲۸	۱/۶۰	۱۷/۹	۹/۳	۱۰/۱	۸/۱	۵۴/۶		
عدم بلوغ عاطفی و فکری	مسئولیت پذیر نبودن در قبال معیشت خانواده	۲/۷۴	۱/۴۵	۴۳/۶	۲۳/۶	۱۰/۴	۸/۱	۱۴/۳	۱/۹۹	۱/۳۱
	وابستگی بیش از حد همسر به خانواده	۲/۰۴	۱/۶۴	۲۷/۵	۲۰/۶	۱۲/۸	۶/۶	۳۲/۵		
	دخالت های والدین همسر	۲/۱۰	۱/۵۹	۲۸/۷	۱۸/۵	۱۴/۰	۱۱/۳	۲۷/۵		
	مستقل نبودن همسر	۲/۰۶	۱/۶۱	۲۷/۸	۱۸/۵	۱۵/۲	۸/۷	۲۹/۹		
انتظارات	ناپختگی (بازگشت به دوران کودکی)	۱/۷۸	۱/۶۱	۲۳/۰	۱۵/۸	۱۴/۰	۱۰/۷	۳۶/۴	۱/۵۲	۱/۰۷
	تجمل پرستی و چشم وهم چشمی (به ویژه از بعد مالی)	۰/۹۴	۱/۲۸	۷/۲	۶/۹	۱۵/۲	۱۴/۳	۵۶/۴		
	توقعات نا بجای همسر	۲/۲۲	۱/۴۲	۲۳/۰	۲۴/۸	۲۳/۶	۸/۴	۲۰/۳		
بی بند و باری	فخر فروشی و تفاخر توسط همسر	۱/۴۱	۱/۵۲	۱۴/۹	۱۲/۵	۱۶/۷	۱۰/۶	۴۵/۴	۱/۱۲	۱/۱۸
	خوش گذرانی های نامشروع، خیانت و معاشرت با افراد ناباب	۱/۶۴	۱/۶۶	۲۳/۰	۱۳/۷	۱۰/۷	۹/۳	۴۳/۳		
	بزهکاری و رفتارهای مجرمانه همسر (قاچاق، دزدی)	۰/۵۹	۱/۱۸	۶/۹	۳/۳	۶/۰	۹/۹	۷۴/۰		
	رفیق بازی و داشتن دوستان ناباب از طرف همسر	۱/۶۸	۱/۷۰	۲۶/۹	۹/۹	۱۰/۴	۱۰/۱	۴۲/۷		
تفاهم و تبادل احساسات	اعتیاد همسر	۱/۰۷	۱/۶۱	۱۹/۱	۳/۹	۶/۹	۵/۴	۶۴/۸	۱/۲۸	۱/۱۷
	ازدواج تحمیلی	۰/۹۰	۱/۴۰	۱۱/۳	۵/۴	۹/۰	۱۰/۷	۶۳/۶		
	ازدواج بدون عشق و علاقه اولیه	۱/۶۵	۱/۶۹	۲۶/۳	۹/۰	۱۱/۳	۱۰/۱	۴۳/۳		
	اختلاف سنی با همسر	۱/۲۹	۱/۴۷	۱۲/۵	۱۰/۷	۱۹/۱	۸/۷	۴۹/۰		

هم‌بستگی منفی و معنی‌داری بین سطح تحصیلات و نمره عامل تفاهم و تبادل احساسات ($r = -0.170, P = 0.002$) دیده شد (جدول ۵).

هم‌بستگی مستقیم و معنی‌داری بین سطح تحصیلات با نمرات عامل مشکلات فرهنگی اجتماعی ($r = 0.174, P = 0.001$)، عدم بلوغ عاطفی ($r = 0.205, P < 0.001$) دیده شد. هم‌چنین

جدول ۵. میانگین (و انحراف معیار) نمرات عوامل مختلف طلاق به تفکیک جنس، سطح سواد و نحوه انتخاب همسر متقاضیان طلاق شهر سمنان

عامل	مشخصه													
	نحوه انتخاب همسر				سطح سواد				جنس					
	p	معرفی دوستان یا فامیل	انتخاب خودم و مخالفت یکی از والدین	انتخاب خودم و موافقت والدین	انتخاب والدین	p	ضریب همبستگی اسپیرمن	دانشگاه	مدرسه	رشته	تأیید	مرد	زن	
خشونت (عاطفی- فیزیکی)	0.018	1/92 (1/07)	2/39 (1/15)	2/04 (1/19)	2/34 (1/11)	0/840	0/011	2/21 (1/17)	2/17 (1/11)	2/11 (1/27)	2/40 (1/07)	0/001	1/76 (1/17)	2/32 (1/11)
مشکلات فرهنگی اجتماعی	0.015	2/25 (1/06)	2/12 (0/94)	1/89 (1/02)	2/37 (0/81)	0/001	0/174	2/37 (0/94)	2/03 (0/97)	1/85 (0/95)	2/16 (1/03)	0/004	1/83 (1/05)	2/23 (0/93)
مشکلات روان- جنسی	0.025	2/13 (1/38)	1/67 (1/25)	1/60 (1/28)	2/04 (1/36)	0/228	-0/066	1/68 (1/34)	1/92 (1/31)	1/69 (1/30)	2/36 (1/28)	0/739	1/85 (1/31)	1/80 (1/33)
اقتصادی	0.301	1/87 (1/17)	2/10 (1/22)	1/79 (1/18)	1/87 (1/21)	0/541	0/034	1/90 (1/21)	2/01 (1/21)	1/57 (1/15)	2/07 (0/91)	0/001	1/51 (1/17)	1/90 (1/18)
عدم بلوغ عاطفی	0.683	1/86 (1/25)	1/98 (1/19)	1/99 (1/31)	2/12 (1/05)	<0/001	0/205	2/28 (1/20)	1/94 (1/20)	1/49 (1/03)	1/82 (1/36)	0/001	1/62 (1/21)	2/11 (1/19)
انتظارات	0.956	1/53 (1/05)	1/52 (1/10)	1/48 (1/04)	1/58 (1/10)	0/072	0/098	1/75 (1/12)	1/34 (1/00)	1/53 (1/06)	1/79 (1/21)	0/896	1/55 (1/16)	1/52 (1/04)
بی بندوباری	0.143	1/03 (1/16)	1/42 (1/25)	1/17 (1/13)	1/32 (1/14)	0/703	0/021	1/26 (1/20)	1/27 (1/14)	1/09 (1/20)	1/43 (1/41)	0/001	0/88 (1/03)	1/36 (1/20)
تفاهم و تبادل احساسات	<0/001	1/50 (1/17)	0/98 (1/09)	0/79 (0/83)	2/14 (1/15)	0/002	-0/170	1/06 (1/08)	1/31 (1/16)	1/53 (1/28)	2/21 (1/06)	0/794	1/25 (1/17)	1/29 (1/17)

میانگین (انحراف معیار)

افرادی که انتخابشان از طرفی معرفی دوستان یا فامیل بوده و در عامل خشونت (عاطفی- فیزیکی)، افرادی که انتخاب صرفاً از طریق والدین بوده یا افرادی که انتخاب توسط خودشان بوده ولی یکی از والدین مخالف بوده، نمره بالاتری داشتند (جدول ۵).

بحث و نتیجه گیری

طلاق فروپاشی فردی، خانوادگی و اجتماعی را در بر داشته و برای زنان نسبت به مردان اثرات منفی بیشتری دارد [۱۶]. یافته‌ها نشان می‌دهد مهم‌ترین علل تقاضای طلاق در این مطالعه، عوامل خشونت (عاطفی- فیزیکی) بوده است. در عامل خشونت (عاطفی- فیزیکی)، گویه‌های "تندخوبی و عصبی

نحوه انتخاب همسر ۲۲/۷٪ متقاضیان طلاق، انتخاب والدین، ۳۱/۰٪ انتخاب فرد و موافقت والدین، ۲۷/۸٪ انتخاب فرد و مخالفت یکی از والدین و ۱۸/۵٪ از طریق معرفی دوستان یا فامیل بوده است. نمره متقاضیان در حالت‌های مختلف انتخاب همسر در عامل‌های خشونت (عاطفی- فیزیکی) ($P = 0.018$)، مشکلات فرهنگی اجتماعی ($P = 0.015$)، تفاهم و تبادل احساسات ($P < 0.001$) و مشکلات روان- جنسی ($P = 0.025$) تفاوت معنی‌دار داشتند. به طوری که در عوامل مشکلات فرهنگی اجتماعی و تفاهم و تبادل احساسات، نمره افرادی که انتخاب همسر صرفاً انتخاب والدین بوده است نمره بالاتری داشتند، در حالی که در عامل مشکلات روان- جنسی

به ایجاد مشکلات جدی و شرایط نامساعد زندگی می‌گردد [۱۷].

عدم شناخت از فرد قبل از عقد، سبب می‌شود که ارزش‌ها و باورهای و انتظارات همسر آینده در این مرحله نامشخص بوده و بعد از عقد موجب خسران زیادی شود. رعایت اصول هم کفو بودن (سطح فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی به لسان امروزی و نیز باور دینی در روایات) از شرایط مهم پایداری ازدواج است. اگر زوجین علاوه بر رعایت سطح فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، معتقد به معنوی بودن ازدواج باشند، ترس احساس گناه و از دست دادن رابطه با خداوند، می‌تواند در دوام زندگی مشترک موثر باشد.

سومین عامل موثر در طلاق از دیدگاه متقاضیان طلاق در مطالعه حاضر، "عدم بلوغ عاطفی و فکری" بوده است که در آن گویه‌های "دخالت‌های والدین همسر" و "مستقل نبودن همسر" و "وابستگی بیش از حد همسر به خانواده" اثر بیشتری در تقاضای طلاق داشتند. زنان عامل عدم بلوغ عاطفی را موثرتر از مردان، هم‌چنین افراد با سطح تحصیلی بالاتر این عوامل را موثرتر از افراد کم‌سوادتر برای تقاضای طلاق ذکر کردند.

در مطالعه بواله‌ری و همکاران (۲۰۱۲) در تهران، مداخلات خانوادگی [۸]، در مطالعه باریکانی و همکاران (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای در قزوین در ۵۷۲ نفر متقاضی طلاق، که حدود ۷۰٪ زن بودند، دخالت خانواده‌ها و وابستگی به خانواده [۱۰] را از عوامل مهم تقاضای طلاق ذکر کردند.

بلوغ عاطفی متضمن وجود بده‌بستان عاطفی و قابلیت درک احساس دیگری یا هم‌دلی است و فراتر از همه به رسمیت شناختن نیازهای دیگری و پذیرش مسئولیت برآوردن آن نیازهاست. افرادی که به بلوغ عاطفی نرسیده‌اند در زندگی تنها به خود فکر می‌کنند و هدفشان فقط حمایت شدن است [۹]. وقتی زن و مرد زندگی مشترک را شروع می‌کنند، مسئولیت جدیدی در مقابل همسرشان دارند. اغلب خانواده‌ها برای حمایت فرزندشان در زندگی آن‌ها دخالت می‌کنند که این مساله مشکل ایجاد کرده و روند طلاق را تسریع می‌کند [۱۰]. والدین و فرزندان ضمن حفظ حس استقلال خویشتن و احترام به حریم‌های خصوصی یک‌دیگر، باید هم‌چنان به هم محبت کنند و در عین دوست داشتن یک‌دیگر، اجازه دخالت به حریم‌های خصوصی و زناشویی را ندهند. این به معنای بی‌احترامی به یک‌دیگر و در عین حال به معنی پرستش یک‌دیگر نیست [۹]. از یافته‌های دیگر مطالعه این که، مجموعه عوامل مربوط به مشکلات روان-جنسی نقش کم‌رنگی در تقاضای طلاق داشت. در مطالعه هنریان و همکاران (۲۰۱۱) عدم رضایت از روابط

بودن همسر" و "قهر و خشونت در خانواده" بیش‌ترین اثر را در تقاضای طلاق داشتند. زنان مجموعه عوامل خشونت (عاطفی- فیزیکی) را موثرتر از مردان برای تقاضای طلاق ذکر کردند.

در مطالعه بواله‌ری و همکاران (۲۰۱۲) در تهران، از نظر افراد متقاضی طلاق در ۸۴/۳٪ موارد مجموعه عوامل خشونت به عنوان علل طلاق ذکر شده‌اند [۸]. در مطالعه هنریان و همکاران (۲۰۱۱) حرف‌های تحقیرآمیز از جانب همسر و نارضایتی از روابط و عدم درک از جانب همسر از عوامل مشکل‌ساز برای طلاق بودند [۹]. در مطالعه مشکی و همکاران (۲۰۱۱) در گناباد، در ۱۲۳ مورد طلاق ثبت شده (۸۱ زن و ۴۲ مرد)، ۶۲/۸٪ افراد (۷۱/۳٪ زنان) بداخلاقی و عصبانیت و ۴۱/۵٪ افراد (۵۷/۱٪ زنان) فحاشی و سوء رفتار روانی را عامل طلاق ذکر کردند [۱۱]. این موارد، جزء مهارت‌های ارتباطی است که لزوم آموزش مهارت‌های ارتباطی از جمله ابراز فعالانه محبت و سایر عواطف مثبت، چگونگی صحبت کردن و ابراز خواسته‌ها و به دنبال آن گوش کردن به حرف‌های همسر در مورد مشکلات و چگونگی حل تعارض و اختلاف به زوجین را قبل از درگیر شدن آنان در تعاملات نامناسب و بد کارکرد مشخص می‌کند.

دومین عامل مهم در تقاضای طلاق در این مطالعه، مجموعه عوامل فرهنگی اجتماعی بوده است. از عوامل فرهنگی اجتماعی، از نظر متقاضیان طلاق، گویه‌های "تفاوت فرهنگی با همسر"، "نبود فرهنگ گفت‌وگو بین خانواده‌ها"، "ازدواج بدون شناخت قبلی" و "عدم مشورت در زندگی" بیش‌ترین اثر را داشته‌اند. زنان مجموعه عوامل فرهنگی را موثرتر از مردان، هم‌چنین افراد با سطح تحصیلی بالاتر این عوامل را موثرتر از افراد کم‌سوادتر برای تقاضای طلاق ذکر کردند.

در مطالعه بواله‌ری و همکاران (۲۰۱۲) در تهران، در ۳۰۰ نفر از افراد متقاضی طلاق (۲۷۰ زن و ۳۰ مرد) در سال‌های ۸۶-۱۳۸۵، از نظر افراد متقاضی طلاق در ۸۷/۳٪ موارد مجموعه عوامل فرهنگی اجتماعی به عنوان علل طلاق ذکر شده‌اند [۸]. در مطالعه مشکی و همکاران در گناباد، اکثریت خانواده‌ها نسبت به تحقیق کافی در مورد همسر فرزندشان قبل از ازدواج اقدام نکردند [۱۱]. در مطالعه صدرالاشرفی و همکاران نیز ازدواج بدون برنامه‌ریزی و بدون شناخت و مطالعه، مهم‌ترین عامل اجتماعی موثر بر طلاق بود [۱۴]. رضازاده و همکاران (۲۰۱۹) در ۳۱۴ نفر از متقاضیان طلاق مراجعه‌کننده به دو مجتمع قضایی خانواده در شهر تهران و یک مجتمع در شهر یزد به این نتیجه رسیدند که فقدان آگاهی‌های مناسب از ازدواج و نیز عدم مهارت کافی در تنظیم روابط زناشویی منجر

مایوس‌کننده نسبت به دیگران از جمله همسر می‌شود که این مسایل باعث تشدید تنش‌های زناشویی می‌شود [۲۰].

در عامل "انتظارات"، ۴۷/۸٪ متقاضیان طلاق، توقعات نابجای همسر و فقط ۱۴/۱٪ آنان تجمل‌پرستی و چشم و هم‌چشمی را از علل مهم در تقاضای طلاق ذکر کردند. در مطالعه مشکلی و همکاران، از نظر مردان، توقعات بی‌جا و غیر منطقی، تجمل‌پرستی و چشم و هم‌چشمی از مهم‌ترین علل طلاق بوده است [۲]. توجه به هدف خلقت، ترویج الگوگیری از سیره معصومان (ع)، تقویت باورهای دینی و ارزش‌های معنوی مانند زهد و پارسایی، قناعت و مناعت طبع، اعتدال و میانه‌روی، کمک و ایثار و هم‌چنین توجه و تفکر در فرجام تجمل‌گرایی از جمله راه‌کارهای قرآنی و روایی مقابله با تجمل‌گرایی می‌باشد [۲۱]. هم‌چنین عدم آگاهی زوجین از انتظارات همسر در روابط زناشویی و لزومات یک زندگی مشترک، سبب انتظارات غیر واقع‌بینانه و سوء رفتار می‌شود. برآورد سطح انتظارات همسر در دوران آشنایی قبل از عقد، می‌تواند اثر منفی این عوامل را در ادامه زندگی کم‌رنگ کند.

در این مطالعه در عامل تفاهم و تبادل احساسات، ۳۵/۳٪ افراد (۳۴/۸٪ زنان و ۳۶/۶٪ مردان) اظهار داشتند ازدواج بدون عشق و علاقه اولیه اثر زیاد یا بسیار زیادی در تقاضای طلاق آن‌ها داشته است. در مطالعه مشکلی و همکاران (۲۰۱۱) در گناباد عدم وجود عشق حقیقی (در ۵۸/۷٪ موارد)، ازدواج اجباری (۳۴/۵٪) از علل طلاق بوده است [۱۱]. در مطالعه صدراشرافی و همکاران ازدواج‌های تحمیلی و سنت‌های غلط از عوامل موثر بر طلاق بود [۱۴].

از نتایج مهم مطالعه این که زنان بیش‌تر از مردان (۷۵/۵٪ زنان در مقابل ۲۴/۵٪ مردان) پیگیر طلاق بودند، هر چند در ۶۸/۷٪ موارد طلاق توافقی بوده است. این چنین نتایجی در اغلب مطالعات دیده شده است [۸، ۱۰، ۱۱، ۱۵]. به نظر می‌رسد تعهدات مالی زوج ناشی از مهریه سبب می‌شود مردان کم‌تر تقاضای طلاق دهند و همسر خود را در وضعیتی قرار می‌دهند که تقاضای طلاق نماید تا آسیب کم‌تری از نظر مالی متحمل شود که نیاز به مطالعه بیش‌تر دارد.

مدت ازدواج ۴۳/۹٪ متقاضیان طلاق در این مطالعه زیر ۵ سال بوده است. در مطالعات دیگری درصد بالایی از طلاق‌ها در ۵ سال اول زندگی رخ داده است [۱۰، ۱۱]. در مطالعه مشکلی و همکاران ۵۰٪ موارد طلاق در دوران عقد اتفاق افتاده بود. در طول دوران عقد زوجین تا حدود زیادی از خصوصیات همسر خود مطلع می‌شوند و در این زمان است که به علت عدم وجود تفاهم، شروع به ناسازگاری نموده و مقدمات ازهم پاشیدن زندگی مشترک فراهم می‌گردد [۱۱]. انتخاب نادرست همسر

جنسی از اهمیت کمی برخوردار بود [۹]. اما در مطالعه Gheshlaghi (۲۰۱۴) و همکاران در اصفهان، رضایت جنسی در زنان اقدام‌کننده طلاق به طور معنی‌داری از گروه کنترل غیر متقاضی پایین‌تر بوده است. آنان اظهار داشتند رضایت جنسی نقش مهمی در ثبات زناشویی زنان ایرانی ایفا می‌کند [۱۸]. در مطالعه بوالهروی و همکاران (۲۰۱۲) در تهران، مشکلات جنسی یکی از علل شایع تقاضای طلاق ذکر شده بود [۸]. وجود مهارت ارتباط عاطفی صحیح، رضایت جنسی را به دنبال خواهد داشت که لازم است زوجین قبل و بعد از ازدواج در این زمینه توانمند شوند.

در این مطالعه زنان عوامل اقتصادی و نیز مجموعه عوامل بی‌بند و باری را موثرتر از مردان در تقاضای طلاق می‌دانستند. در مطالعه قطبی و همکاران (۲۰۰۴) در ۶۹ نفر (۴۵ زن و ۲۴ مرد) مطلقه ساکن دولت‌آباد تهران، از علل مهم تقاضای طلاق، اعتیاد و مشکلات مالی بوده است. در مطالعه آنان نیمی از طلاق به صورت توافقی بوده است. هم‌چنین نیمی از آن‌ها از طلاق به عنوان روش خوبی برای پایان دادن به مشکلات زندگی مشترک یاد کردند. میانگین سن هنگام طلاق در زنان حدود ۲۵ سال و در مردان حدود ۳۰ سال بوده است [۱۵]. در مطالعه Musai و همکاران (۲۰۱۱) رابطه مستقیم بین میزان طلاق و هزینه‌های ماهانه خانوارهای ایرانی دیده شد. به طوری که افزایش نابرابری در توزیع درآمد منجر به افزایش نرخ طلاق می‌شود [۱۶]. در مطالعه درگاهی و همکاران (۱۳۹۷) به این نتیجه رسیدند که با افزایش سطح درآمد و رفاه خانواده‌ها، تمایل زوجین به ادامه زندگی مشترک افزایش می‌یابد در حالی که در دوره‌های رکود، با ایجاد فشارهای اقتصادی در خانواده، احتمال رخداد طلاق افزایش می‌یابد. به منظور حفظ و ارتقای نقش خانواده در فرایند توسعه ایران، باید به همراه افزایش درآمد سرانه، توسعه فرهنگی نیز در راستای تحکیم بنیان خانواده در اولویت قرار گیرد [۱۹]. در مطالعه حاضر هر چند عامل مشکلات اقتصادی نقش بالایی در تقاضای طلاق نداشت اما "مسئولیت‌پذیر نبودن در قبال معیشت خانواده" گویه‌ای بود که متقاضیان روی آن تاکید بیش‌تری از سایر گویه‌های این عامل داشتند. هم‌چنین عامل "بی‌بند و باری" و نیز گویه‌ی "اعتیاد همسر" از آن، نقش موثری در طلاق در مطالعه ما نداشتند. بالاتر بودن هزینه‌ها در تهران و نیز دسترسی آسان‌تر به مواد اعتیادآور در تهران در مقایسه با سمنان، از دلایل احتمالی تفاوت نتایج مطالعه قطبی و همکاران [۱۵] با مطالعه حاضر می‌باشد که نیاز به مطالعه بیش‌تر دارد. فقر باعث کاهش عزت نفس مرد می‌شود و در نتیجه سبب بروز استبداد یا واکنش‌های

تمام اظهارات آن‌ها محرمانه خواهد بود. محدودیت دوم این که شایع‌ترین علل تقاضای طلاق در یک منطقه قابل تعمیم به مناطق دیگر نیست. زیرا شرایط اجتماعی، اقتصادی فرهنگی مناطق مختلف، موجب می‌شود اهمیت یک عامل در مناطق مختلف فرق کند. محدودیت سوم این که در این مطالعه روایی سازه و پایایی ابزار مورد توجه قرار گرفته است تا دسته‌بندی گویه‌ها در قالب عامل‌ها تبیین شوند. برای طراحی ابزار دقیق‌تر، اجرای مطالعه کیفی به همراه مطالعه کمی با در نظر گرفتن تمام مراحل طراحی ابزار توصیه می‌شود.

به طور کلی، یافته‌ها نشان داد انتخاب درست همسر که با شناخت کافی از شریک زندگی حاصل می‌شود، می‌تواند از بسیاری از مشکلات بعدی زوجین جلوگیری نموده و ضمن بقای خانواده باشد. در این راستا مد نظر قرار دادن طول مدت آشنایی مناسب برای وصول به آشنایی کافی زوجین از یک‌دیگر در زمینه‌های ویژگی‌های شخصی، فرهنگی اجتماعی، باورها و ارزش‌های یک‌دیگر می‌تواند کمک‌کننده باشد. همچنین ضروری است متولیان امر با طراحی بسته‌های آموزشی، معیارهای صحیح انتخاب همسر، شیوه‌های حل مسائل و مقابله با بحران، ابراز عواطف را به جوانان در سنین ازدواج آموزش دهند تا آگاهی آنان در این زمینه‌ها افزایش یابد. این آموزش‌ها باید قبل از انتخاب همسر و ایجاد هر گونه دل‌بستگی بین طرفین صورت گیرد. آموزش‌هایی که در حال حاضر در مراکز بهداشتی، پس از انتخاب همسر و قبل از عقد، برای توانمندسازی زوجین صورت می‌گیرد، ضروری است ادامه داشته باشد.

تشکر و قدردانی

از مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت و معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی سمنان به جهت تصویب و حمایت مالی و مسئولین محترم دادگاه خانواده شهر سمنان و از تمام زوجینی که برای انجام این پژوهش همکاری داشتند و همچنین از داوران محترمی که با نظرات خود موجب ارتقای کیفیت مقاله شدند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

مشارکت و نقش نویسندگان

دکتر نعمت ستوده: طراحی مطالعه، تفسیر داده‌ها، بازبینی نقادانه مقاله. دکتر راهب قربانی: ایده و طراحی مطالعه، آنالیز و تفسیر داده‌ها، نگارش مقاله. علی دارینی و زینب سوری: جمع‌آوری داده‌ها. همه نویسندگان نسخه نهایی مقاله را بررسی و تایید نمودند.

سبب می‌شود در این سال‌های ابتدایی زندگی چالش‌هایی که بنیان ازدواج را متزلزل می‌کند، به وجود می‌آید. صرف زمان و تلاش کافی برای شناخت طرف مقابل ضروری است. از طرفی دیگر، تلاش بیش‌تر زوجین برای تقویت روابط خود، همچنین توانمند کردن جوانان مجرد در همسرگزینی و مهارت‌های ارتباطی قبل از انتخاب همسر می‌تواند بخشی از این مشکلات را حل کند.

ازدواج آگاهانه یکی از ابزارهای مهم در کاهش آسیب‌های اجتماعی است. انتخاب نادرست و عدم مراقبت اولیه در انتخاب همسر، دل‌بستگی‌های عاشقانه بدون شناخت کافی، عدم توجه به علائق و باورهای همسر موجب می‌شود تا فرد در مسیر زندگی فردی و اجتماعی دچار چالش شود. هر چند کلاس‌هایی قبل از ثبت رسمی ازدواج در مراکز بهداشتی در کشور برگزار می‌شود و در کسب مهارت‌های ارتباطی موثر است اما این آموزش‌ها بعد از انتخاب همسر صورت می‌گیرد. تامین نیازهای عاطفی و احساسی، جسمی و جنسی، فرزندآوری و فرزندپروری از اهداف مهم ازدواج و تشکیل خانواده می‌باشند که از طریق کسب مهارت‌های درست ارتباطی در چارچوب خانواده، می‌توان با ارزش‌ترین بستر را در جهت تامین این نیازها فراهم آورد. اما اگر قبل از انتخاب همسر باید و نیاید با افراد در سنین ازدواج تاکید شود، تا با افرادی پیوند زناشویی ببندند که شناخت کافی از یک‌دیگر در زمینه‌های ویژگی‌های شخصیتی، فرهنگی اجتماعی، باورها و ارزش‌های یک‌دیگر اعم از مادی و معنوی را داشته و با قبول آن‌ها قدم در این مسیر بگذارند، می‌توان امیدوار بود بروز طلاق کاهش یابد. اگر از ابتدا انتخاب درست و شناخت کافی صورت گیرد، با تقویت حس مسئولیت‌پذیری، اعتماد به نفس، احساس یک‌پارچگی، پاسخ‌گویی مناسب به پدیده عشق و محبت، رشد اجتماعی، بلوغ فردی، آرامش روانی می‌توان در مسیر کاهش آسیب‌های اجتماعی قدم برداشت. شناخت کافی در انتخاب همسر سبب می‌شود فرد با لحاظ کردن نقاط مثبت و منفی همسر آینده، قدم در مسیر ازدواج بگذارد. در غیر این صورت، به مرور زمان معلوم می‌شود که طرف مقابل علاوه بر صفات مثبت، ویژگی‌های منفی هم دارد. با گذر زمان، ویژگی‌های منفی شخصیتی کم‌تر قابل تحمل می‌شوند. به عبارتی اگر اساس و بنیان خانواده بر مبنای آگاهی زوجین شکل گیرد، مبنایی برای داشتن جامعه‌ای سالم و شکوفا خواهد شد.

یکی از محدودیت‌های مطالعه این که به دلیل حساسیت و حریم خصوصی، ممکن است شرکت‌کنندگان در مطالعه در پاسخ به سئوالات پرسش‌نامه به طور دقیق تمام جنبه‌های مورد نظرشان را اعلام نکرده باشد. هر چند به آن‌ها تاکید شده بود که

منابع

- divorce from divorced couples' viewpoint of gonabad city in 2009-2010. *Quart Horizon Med Sci (Ofogh-e-Danesh)* 2011; 17: 35-44. (Persian).
- [12] Kalantari A, Roshanfekr P, Javaheri J. Three decades of researches about "Divorce Causes" In Iran: A review. *Women s Strat Studi (Ketabe Zananeh)* 2011; 14: 129-162. (Persian).
- [13] Keenan K, Kenward MG, Grundy E, Leon DA. Longitudinal prediction of divorce in Russia: the role of individual and couple drinking patterns. *Alcohol Alcohol* 2013; 48: 737-742.
<https://doi.org/10.1093/alcalc/agt068>
PMid:23851365 PMCID:PMC3799559
- [14] Sadrolashrafi M, Khonakdar Taresi M, Shamkhani A, Yusefi Afrashteh M. Pathology of divorce (factors and causes) and solutions to prevent. *Journal of Cultural Engineering* 2013; 7(73-74): 26-53.
- [15] Ghotbi M, Holakouee Naieni K, Jazayeri A, Rahimi A. Divorce status and some of factors affecting it divorced people living in the area Dolat Abad. *J Sci Res Soc Welfare* 2004; 12: 273-288. (Persian).
- [16] Musai M, Tavasoli Gh, Mehrara M. The relationship between divorce and economic-social variables in Iran. *Br J Arts Soc Sci* 2011; 1: 89-93.
- [17] Rezazadeh SM, Bahrami Ehsan H, Fazel M, Fallah M. Assessment of inducing factors on divorce: An exploration Analysis. *J Psychol Sci* 2019; 17: 765-774. (Persian).
- [18] Gheshlaghi F, Dorvashi G, Aran F, Shafiei F, Najafabadi GM. The study of sexual satisfaction in Iranian women applying for divorce. *Int J Fertil Steril* 2014; 8: 281-288.
- [19] Dargahi H, Ghasemi M, Beiranvand A. The impacts of economic and social factors on divorce rate in Iran with emphasis on business cycles. Women's education and employment. *J Econom Model* 2019; 9: 95-120.
- [20] Yeung WJ, Hofferth SL. Family adaptations to income and Job loss in the U.S. *J Fam Econom Issu* 1998; 19: 255-283.
<https://doi.org/10.1023/A:1022962824012>
- [21] Afsardir H, Rahimi E. Luxury-oriented pathology in personel behaviors and strategies for its prevention Quran and traditions. *Insight Islam Educ* 2015; 12: 101-134.
- [1] Yaghooby K, Sohrabi F, Mofidi F. A Comparative study of the degree of aggression among divorced and not divorced children. *J Psychol Studi* 2011; 7: 97-110.
- [2] D'Onofrio B, Emery R. Parental divorce or separation and children's mental health. *World Psychiatry* 2019; 18: 100-101.
<https://doi.org/10.1002/wps.20590>
PMid:30600636 PMCID:PMC6313686
- [3] Sayad Pour Z. Attachment styles and marital satisfaction. *Quart J Psychol Studi* 2005; 1: 141-159.
- [4] Brown SL, Lin IF. The gray divorce revolution: rising divorce among middle-aged and older adults, 1990-2010. *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci* 2012; 67: 731-741.
<https://doi.org/10.1093/geronb/gbs089>
PMid:23052366 PMCID:PMC3478728
- [5] Lin IF, Brown SL, Wright MR, Hammersmith AM. Antecedents of Gray Divorce: A Life Course Perspective. *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci* 2016; 164.
<https://doi.org/10.1093/geronb/gbw164>
PMid:27986850 PMCID:PMC6093363
- [6] Farzanegan MR, Gholipour HF. Divorce and the cost of housing: evidence from Iran. *Rev Econ Household* 2016; 14: 1029-1054.
<https://doi.org/10.1007/s11150-014-9279-0>
- [7] Available from:
<http://www.sabteahval.ir/Default.aspx?tabid=4822>, 28 Aug 2019
- [8] Bolhari J, Ramezanzadeh F, Abedinia N, Naghizadeh MM, Pahlavani H, Saberi SM. To Explore identifying the influencing factors of divorce in Tehran. *Iran J Epidemiol* 2012; 8: 82-92. (Persian).
- [9] Honarian M, Younesi SJ. The study of divorce reasons in Tehran family courts. *Clin Psychol Studi* 2011; 3: 125-153. (Persian).
- [10] Barikani A, Ebrahim SM, Navid M. The cause of divorce among men and women referred to marriage and legal office in Qazvin, Iran. *Glob J Health Sci* 2012; 4: 184-191. (Persian).
<https://doi.org/10.5539/gjhs.v4n5p184>
- [11] Moshki M, Shahghasemi Z, Delshad Noghabi A, Moslem A. The survey of condition and related factors to

A cross sectional study of divorce causes in divorce applicants in the Iranian population

Nemat Sotodeh Asl (Ph.D)¹, Raheb Ghorbani (Ph.D)^{*2,3}, Ali Darini (M.Sc)⁴, Zeynab Sori (M.Sc)⁵

1- Psychology Group, Islamic Azad University, Semnan Branch, Semnan, Iran

2- Social Determinants of Health Research Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

3- Epidemiology and Biostatistics Department, Faculty of Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

4- Justice of Semnan

5- Semnan Welfare Office

* Corresponding author. +98 23-33654367

ghorbani.raheb93@gmail.com

Received: 14 Dec 2020; Accepted: 29 Aug 2021

Introduction: One of the psychosocial problems in communities is the increasing rate of divorce and family disintegration host building. The study aimed to investigate the causes of divorce in the couples referring to family courts in Semnan, Iran.

Materials and Methods: In this cross sectional study, 335 divorce applicants who referred to Semnan Justice from the 2018 to 2019 were included in the study. The data collection tool is a two-part questionnaire. The first part contains the characteristics of demographics and the second part contains the possible reasons for divorce, which were identified on a 5-point Likert scale with ineffective, very low, low, high or very high answers, one of which is he/she had chosen his/her own.

Results: Mean±SD of the age of divorce applicants was 31.1± 8.6, duration of marriage was 8.2± 7.6 years. The duration of marriage, 43.9% of them were under 5 years. The type of marriage 62.1% were traditional. Eight factors (34 item) were extracted using factor analysis. According to them, the violence (emotional-physical) and then the socio-cultural factor had the most effect and the unrestrained factor had the least effect on the divorce petition. In the socio-cultural factor, the item "cultural differences with the spouse" and then "lack of culture of dialogue between families", in the factor of violence, the item "spouse's temper and nervousness" and in the factor of economic problems, the item "irresponsibility" played a greater role in seeking divorce. Women considered the causes of violence, socio-cultural and economic problems, emotional-intellectual immaturity and unrestrained to be more effective than men in seeking divorce ($P<0.05$).

Conclusion: Findings showed that choosing the right spouse, which is achieved with sufficient knowledge of the partner, can prevent many of the couple's subsequent problems. In this regard, considering the duration of appropriate acquaintance to achieve sufficient familiarity of couples with each other in the areas of personal characteristics, socio-cultural, beliefs and values of each other can be helpful.

Keywords: Family, Divorce, Communication Barriers, Domestic Violence, Socioeconomic Factors, Psychological Sexual Dysfunctions.